

УДК 070:37.013

Літченко О.Д.,

аспірантка, викладач кафедри дошкільної освіти

Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті розглянуто методологічні рекомендації щодо аналізу педагогічної преси. Представлено визначення поняття «педагогічна преса» у дослідженнях сучасних учених. Подано аналіз зазначеного поняття у джерелах 50–80-х років ХХ ст.

Ключові слова: педагогічний журнал, педагогічна преса.

Постановка проблеми дослідження. В умовах подальшого оновлення освітнього простору важливим є удосконалення підходів до визначення цілей, змісту, технологій навчання. Дослідження освітньої галузі є актуальним завданням, оскільки цілісне розуміння освіти з властивими їй тенденціями розвитку дає змогу орієнтуватися на перспективи в майбутньому. Вивчення історико-педагогічного досвіду сприяє узагальненню, переосмисленню педагогічних ідей, появі нових напрямів пошуку вирішення актуальних завдань сучасності.

Історичні дослідження допомагають розглянути раніше сформовані підходи через призму нових пріоритетів та цінностей, проаналізувати і переоцінити знання та досвід попереднього етапу. Вони є важливою складовою будь-якої науки, бо упереджують стереотипні підходи до реалізації визначених завдань, орієнтують на комплексний пошук ефективних виховних та освітніх технологій. Важливе значення мають ті джерела, які служать підґрунтям дослідження. У класифікації історичних джерел значне місце належить періодиці. Пресу вважають комплексною за своєю структурою джерельною базою, що відображає особливості суспільного стану певного періоду. Педагогічна преса виступає найпершим джерелом, що відображає результати найновіших наукових досліджень та робить їх доступними широкому колу фахівців в галузі освіти.

Аналіз наукових досліджень з проблеми. Науковці наголошують на цінності періодичної преси, як матеріалі, що відображає етапи розвитку української освіти й стадії генезису педагогічної думки. За визначенням сучасних вчених вона відповідає всім вимогам, що висуваються до джерела історико-педагогічних досліджень (С. Лобода, М. Романюк, Є. Хриков та ін.).

Відповідно до умовної класифікації джерел історичного дослідження пресу відносять до групи масових джерел (Н. Гупан, Т. Гавриленко та ін.). О. Сухомлинська вважає, що педагогічна думка, висвітлена на сторінках періодичного видання, завжди персоналізована, тому значну кількість досліджень персоналій побудовано на матеріалах публікацій преси (Н. Гупан, Н. Зайченко та ін.). Окремі питання впливу преси на професійне становлення педагога розглядалися С. Лободою, А. Пугач та ін. Розвитку ідей національної школи та ролі періодичних видань в їх пропаганді присвячені дослідження І. Зайченка, М. Кухти, С. Лаби; роль преси у популяризації освітніх ідей серед батьків розглядали в своїх дисертаційних дослідженнях Г. Бигар, І. Дубінець, Н. Гордій, значення та вплив окремих періодичних видань розглядаються в дослідженнях Н. Побірченко, Н. Коляди, Н. Хміль та ін.

Мета та завдання статті: розглянути та проаналізувати педагогічну пресу як джерело історико-педагогічного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Вчені зазначають, що преса є важливим джерелом інформації для історичного дослідження, оскільки фактичний матеріал, опублікований на сторінках періодичних видань, відображає ідейні настрої певного періоду і є цінним матеріалом.

Преса як ефективний засіб впливу на педагогічну практику привертала увагу багатьох учених (Є. Хриков, С. Лобода, І. Зайченко та ін.). На їхню думку, педагогічна преса реалізує не лише функції, притаманні пресі, а в залежності від соціальних процесів бере участь у реалізації педагогічних функцій. На кожному з етапів соціального розвитку педагогічні функції мають різні пріоритети.

На думку Є. Хрикова, «у радянські часи підтримуюча функція переважала усі інші, що зумовило певні кризові прояви у розвитку педагогічної науки. Саме тоді почалося тупцювання педагогіки на місці, повторення у публікаціях одних і тих же положень» [6, 62].

На всіх етапах свого розвитку педагогічна публіцистика породжувала, зберігала, визначала наперед педагогічні ідеї [2]. Тому преса, що розрахована на масового освітянина та широкий загал читачів, мала великий вплив на формування світоглядної думки щодо виховання та навчання молодшого покоління. Педагогічна думка, надрукована на сторінках періодичного видання, слугувала засобом діалогу між наукою та практикою, що спонукало до розробки нових концептуальних підходів, до вирішення поставлених завдань освіти.

Аналізуючи педагогічну пресу в нашому дослідженні ми звертаємось до спеціально розроблених теоретичних засад. Для отримання об'єктивних даних у історико-педагогічних дослідженнях Є. Хриковим визначено етапи аналізу педагогічної преси:

1) аналіз соціально-педагогічного контексту, який полягає у визначенні етапу соціального розвитку, пануючих у час створення наукових робіт педагогічних парадигм та нормативних моделей діяльності, що регламентують вирішення тих чи інших практичних педагогічних проблем;

2) аналіз особливостей видань та надрукованих робіт. Завдання цього етапу передбачає з'ясування вимог до публікацій, орієнтацію на читацьку аудиторію, формування дослідницької проблематики, визначення чинників, які вплинули на створення та публікацію тих чи інших статей;

3) аналіз складу та особливостей авторів статей. Визначається кваліфікація або наукове звання автора, проблематика, якою він займається;

4) аналіз та оцінка змісту педагогічної преси (холістський та редукціоналістський підходи);

5) визначення впливу педагогічної преси на педагогічну практику [2, 62].

На початковому етапі дослідження важливим є аналіз наукових розробок та визначення основних понять теми. У дослідженнях С. Лободи визначено на основі історико-педагогічного аналізу сутність понять «українська періодична преса», «педагогічна публіцистика», «педагогічна преса».

Українська періодична преса – це періодичні видання, що видавались чи видаються в Україні, яким властиві оперативність обігу інформації та хронологічна адекватність висвітлення подій,

актуалізація певних соціально-політичних, наукових і культурних процесів [3, 119].

Педагогічна публіцистика – це рід творів, присвячених актуальним проблемам педагогіки, які містять оцінку цих проблем авторами і дають уявлення про способи їх вирішення, адресованих не тільки вузькому колу фахівців, але й широкій громадськості, та які здійснюють стимулюючий вплив та розвиток педагогічної теорії та практики [3, 119].

С. Лобода зазначає, що, на її думку, педагогічна преса – одна з форм вияву педагогічної свідомості й ефективний засіб впливу на неї, а також специфічний механізм творчого науково-педагогічного освоєння дійсності. Педагогічна преса – це періодичні видання, призначені для фахівців і для зацікавлених громадських кіл, статутним завданням яких є сприяння розвитку педагогічної науки і практики [3, 119].

Поняття «педагогічна преса» має складний шлях розвитку. На основі аналізу довідкових джерел 50–80-х років ХХ ст., зокрема, таких видань: «Большая советская энциклопедия» (1955), «Украинская советская энциклопедия» (1963), «Украинская Советская Социалистическая Республика» (1987), «Украинский советский энциклопедический словарь» (1988), – нам вдалося з'ясувати, що у той час широко застосовувалося поняття «преса».

Преса – рукописні і друковані періодичні (газети, журнали) і неперіодичні (книги, брошури, листівки та ін.) видання, що є засобом інформаційного виразу та формування суспільної думки, ідейною зброєю класового суспільства, політичних партій [4, 748].

У довідкових виданнях відсутнє поняття «педагогічна преса», проте нами було виділено споріднену дефініцію «педагогічний журнал».

Педагогічний журнал – періодичне видання, присвячене питанням освіти та виховання молодого покоління [1, 18].

Обіг поняття «педагогічний журнал» пов'язане з незначною кількістю газет на освітню тематику та великою затребуваністю якісного публіцистичного матеріалу, що зумовило звуження поняття «педагогічна преса».

На підтвердження такої думки знаходимо аналіз стану періодичного друку в Українській Республіці у 50–80-х роках. «Питання організації народної освіти, педагогіки і психології, методики на-

вчання і виховання висвітлюються у педагогічних виданнях – газеті “Радянська освіта”, журналах “Радянська школа”, “Початкова школа”, “Дошкільне виховання”, методичних журналах “Українська мова і література в школі”, “Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР”» [5, 352].

Висновки, перспективи подальших досліджень. Історико-педагогічні дослідження ґрунтуються на опрацюванні та аналізі джерельної бази. Згідно з класифікацією, одним з видів джерел є періодична преса. Її дослідженню присвячена значна кількість робіт сучасних дослідників, які визначали її як цінний матеріал. Проте, незважаючи на значну увагу вчених, вивчення онтогенезу педагогічної публіцистики залишається актуальним завданням, оскільки розвиток освітніх ідей значною мірою залежить від низки чинників, що визначають розуміння призначення преси та функцій, покладених на неї. Важливим для подальшого вивчення вважаємо дослідження розвитку поняття «педагогічна преса», оскільки це один з чинників, що визначає ефективність її впливу на педпрацівників. Перспективним, на нашу думку, буде дослідження педагогічної преси, що висвітлювала проблеми дошкільного виховання.

Джерела

1. Большая советская энциклопедия [Текст]. Т. 32 / глав. ред. Введенский ; члены глав. ред. Н.Н. Аничков, А.Н. Баранов, И.П. Бардин, Д.С. Благонравов, В.В. Виноградов и др. – 2-е изд. – М. : Гос. науч. изд-во Большая советская энциклопедия, 1955. – 648 с. : илл., карты, фото.
2. Методологічні засади педагогічного дослідження : [моногр.] / авт. кол. : Є.М. Хриков, О.В. Адаменко, В.С. Курило та ін. ; за заг. ред. В.С. Курила, Є.М. Хрикова ; ДЗ «ЛНУ ун-т ім. Т. Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 248 с.
3. Лобода С.М. Педагогічна преса як чинник формування педагогічної творчості вчителя в історії розвитку української освіти (XX століття) [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Світлана Миколаївна Лобода ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2011. – 462 арк.
4. Украинский советский энциклопедический словарь : в 3 т. / редкол. А.В. Кудрявцев (ответ. ред) и др. – К. : Глав ред. УСЭ, 1988. – 768 с. : ил.
5. Украинская Советская Социалистическая Республика : энцикл. справ. / глав. редкол. А.В. Кудрявцев (ответ. ред) и др. – К. : Глав ред. УСЭ, 1987. – 516 с. : ил.
6. Є. Хриков Теоретичні засади аналізу впливу педагогічної преси на педагогічну практику / Є. Хриков // Психолого-педагогічні проблеми

сільської школи : зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / редкол.: Побірченко Н.С. (голов. ред.) та ін. – К. : Міленіум, 2006. – Вип. 17. – 292 с.

В статье рассмотрены методологические рекомендации относительно анализа педагогической прессы. Представлено определение понятия «педагогическая пресса» в исследованиях современных ученых. Проанализировано развитие данного понятия в источниках 50–80-х годов XX в.

Ключевые слова: педагогический журнал, педагогическая пресса.

The article presents the methodological recommendations for analysis of pedagogical press. It gives definition of «educational media» in the research of modern scientists. It analyzes the following definition in the sources of 50s-80s of the XX century.

Key words: pedagogical journal, pedagogical press.

УДК 37.013:784“20”

Руденко Н.В.,

*магістрант кафедри академічного
та естрадного вокалу Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ДОСЯГНЕННЯ О. МУРАВЬОВОЇ (1867–1939) У СФЕРІ ВОКАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ХХІ ст.

Ця стаття присвячена багаторічній педагогічній діяльності видатного українського педагога вокалу Олени Олександрівни Муравйової, яка понад 30 років невтомно працювала у Києві і виховала сотні видатних співаків та вокальних педагогів. Серед них – З. Гайдай, Л. Руденко, І. Козловський, Д. Євтушенко, Н. Захарченко.

Ключові слова: вокальна майстерність, виконавська інтерпретація, музичний образ.

Педагогічна діяльність професора О. Муравйової, що охоплює більше тридцяти років (з 1906 до 1939), – це яскрава і неповторна сторінка української вокально-музичної культури ХХ ст. Протягом такого тривалого часу О. Муравйова працювала багато й невтомно,